

Eidos: Telos - William Forsythe, Ballet Frankfurt /
Dominik Mentzos

hun eigen projecten animeren, het orkest Anima Eterna van Jos van Immerseel met het grote aandeel van zelfstandige beslissingen in handen van de muzikanten, Maatschappij Discordia dat zich af en toe opengooit naar andere gezelschappen om de gezamenlijke improvisatie van De Vere aan te gaan – om daarna opnieuw ‘klein’ te durven zijn -, William Forsythe die zijn ‘wetenschap’ als choreograaf wegschenkt aan zijn dansers en met hen een collectief avontuur ontwikkelt: zijn dat niet de modellen van grote ‘podiumstructuren’ voor de toekomst? Moet het gevecht om autonomie en emancipatie niet, keer op keer, in elke productie gevoerd worden? Bevatten deze vormen van zelfbeheer niet meteen een uitgesproken politieke stellingname? ‘Devenez adultes, camarades travailleurs’ (Roberto d’Orazio, vakbondsleider, Forges de Clabecq). In het volle besef: de weg via de emancipatie van elkaar is de moeilijkste weg.

Vijfde dag

De fysicus Ilya Prigogine schrijft over de biologische cel en over de stad als over open systemen, die alleen maar kunnen blijven bestaan omdat ze open zijn; er zijn stromen van energie nodig van binnen naar buiten en omgekeerd. ‘Een kristal kunnen we isoleren, maar een stad of een cel sterft wanneer de verbindingen met de omgeving verbroken worden.’ Misschien is een choreografie wel een stad en een choreograaf een levende cel, misschien is creëren wel het stimuleren/organiseren van die stromen van energie.

Kurt Schwitters (1887-1948) in 1924: ‘De artistieke daad is er steeds een van ondergeschikt maken, niet van overheersen.’ Forsythe laat zichzelf als schepper verdampen; doet af-

stand van zijn soevereiniteit als individu; stelt zichzelf als auteur ter discussie; als kunstenaar én als individu verdwijnt hij in het werk en in de groep. Om de creatie levend te houden geeft hij zich over in volle generositeit.

De Nederlandse cultuurbeleidsman – of hoe moet ik hem omschrijven? – Jan Kassies (1920-1995) in 1980: ‘We hebben altijd maar gepraat over het vinden van onszelf. Over zelfontplooiing en identiteit, daar heb ikzelf ook aan meegedaan, maar misschien zijn deze zaken wel helemaal niet zo gewichtig als we altijd gedacht hebben. Misschien is het wel de functie van de kunst mensen van hun identiteit te beroven. Het is de vraag of het onze bestemming is een harmonisch leven te leven.’

Jezelf oplossen, ‘tot stof laten vergaan’; wat blijft is het kunstwerk: het kunstwerk als hartschot.

Zesde dag

Kan talent in perfectie verdwijnen? Kan je vastlopen in professionaliteit, in een soort van overprofessionalisering? En is dan het opengooien van het werk naar/het ondergeschikt maken aan andere individuen een middel om dichtbouwen en vastleggen te vermijden?

Kijken naar de doodlopende straat van het olympisch turnen, naar die steeds jongere meisjes die 9.98 behalen. Wat rest zo’n meisje nog aan perspectief? Twee honderdsten van een punt meer te verdienen? Of alles om te smijten en met dat turnen ‘iets anders’ te gaan doen? Is het niet logisch dat wanneer ze valt en met verzwikte enkel naar het erepodium gedragen wordt, precies dat vallen belangrijker wordt dan de punten die ze behaalde? Theatermaker Jan Joris Lamers (1986): ‘Het kan geen meesterwerk zijn als er niet iets niet aan

klopt.’ Of de Franse schilder Matisse (1869-1954) die op late leeftijd met de linkerhand begon te schilderen omdat hij het rechts te goed kon. Jezelf afbreken en terughalen, je losmaken uit de chantage van het opbieden. Theatermaker Tone Brulin in een tekst over *Naïef theater* (1981): ‘Het is hier niet de bedoeling onbekwaamheid te huldigen door vakkundigheid te veroordelen. Maar er is vandaag de dag een merkwaardig proces aan de gang. Al te vaak komt men tot valse vakmatigheid. Door de geschoolde kaders sluiten de geleerden van de maatschappij zich hermetisch. In de dramatische kunstbeoefening is er zulk een striktheid gekomen, dat zelfs de legalen nog ternauwernood kunnen ademen. Net alsof de mens en zijn maatschappij zo perfect is dat dit nog eens extra moet omlijnd worden door nog meer wetten en reglementeringen. Men zou wensen dat er in die sektor onvolmaakte mannen en vrouwen opstonden om dit klimaat te lijf te gaan.’ (...) En verder over de ‘naïeve kunstenaar’: ‘Hij weigert nog steeds het individu te worden dat in een groeiproces tot individualisme wordt gedwongen om in afzondering te leren dat het paradijs voor altijd verloren is.’

Zevende dag

Telkens weer de waanzin en de wanhoop toelaten, de vrijheid en de anarchie; de paradox als levende kern der dingen vooral niet oplossen; het onvolmaakte leven koesteren. Regisseur Dr Hinckfuss in Pirandello’s (1867-1936) *Vanavond improviseren wij* (1930): ‘Het leven moet aan twee tegengestelde voorwaarden voldoen: het moet in beweging zijn en het moet in stand blijven.’